

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
VOOR AANPASSINGEN AAN DE N357
TUSSEN HALLUM EN HOLWERD.

buro bakker adviesburo voor ecologie bv

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR AANPASSINGEN AAN DE N357
TUSSEN HALLUM EN HOLWERD

©

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2014);
Toetsing Flora- en faunawet voor aanpassingen aan de N357 tussen Hallum en Holwerd
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van Provincie Fryslân.*

in opdracht van:

PROVINCIE FRYSLAN

contactpersoon:

DHR. V. KOK

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV

Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:

Ir. M.S. Van Kerckvoorde

Veldwerk:

Ing. R. Zwerver & Ing. M.W. Bokje

Rapportage:

Ing. R. Zwerver, Ing. M.W. Bokje & ing. J.R. Offereins

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL	1
1.2	WETTELIJK KADER	1
1.3	METHODE.....	2
1.4	PLANGEBIED	2
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING.....	3
2	FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG....	4
2.1	FLORA.....	4
2.2	VOGELS	4
2.3	VLEERMUIZEN	5
2.4	GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN.....	5
2.5	REPTIELEN EN AMFIBIEËN.....	5
2.6	VISSEN	6
2.7	ONGEWERVELDEN	7
2.8	LICHT BESCHERMDE SOORTEN.....	7
2.9	EFFECTEN OP BESCHERMDE GEBIEDEN	8
2.9.1	Ligging.....	8
2.9.2	Effecten	8
3	CONCLUSIES	11
3.1	SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN.....	11
3.2	SAMENVATTING BESCHERMDE GEBIEDEN	11
3.3	SAMENVATTING VERVOLG.....	11
4	BRONNEN	12

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Langs de N357 tussen Hallum en Holwerd is een aantal aanpassingen aan de weg voorzien.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quicksan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in het toestingskader van Natura 2000 (Natuurbeschermingswet 1998) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De Flora- en faunawet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

De Natuurbeschermingswet regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, die ten uitvoering van de bovengenoemde Europese richtlijnen zijn of worden aangewezen. Natura 2000 is een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden, met als doel de waardevolle en gevarieerde Europese natuur te behouden.

Voor elk Natura 2000-gebied zijn doelen vastgesteld voor bepaalde soorten, habitattypen en/of vogels. Deze zogenoemde instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud of uitbreiding/verbetering van de oppervlakte en kwaliteit van het habitatype of leefgebied. De instandhoudingsdoelen voor een Natura 2000-gebied vormen het toetsingskader voor de beoordeling van de effecten van een activiteit in en buiten Natura 2000-gebieden. Voor activiteiten in en buiten Natura 2000-gebieden die de kwaliteit van leefgebieden kunnen verslechteren en een significant verstorend effect kunnen hebben op soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen geldt een vergunningplicht.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS)¹ is onderdeel van het rijksbeleid en heeft als doel de versnipperde Nederlandse natuur te vergroten en te verbinden en op die wijze grotere eenheden natuur te realiseren. De EHS bestaat uit natuurgebieden (reservaten, inclusief Natura

¹ Tegenwoordig ook wel het Natuurnetwerk Nederland genoemd.

2000-gebieden), natuurontwikkelingsgebieden en droge en natte Ecologische Verbindingszones (EVZ; lijnvormige elementen).

Voor het toetsingskader van deze EHS-toetsing is met name de provinciale uitwerking in de Structuurvisie off Streekplan en de Ruimtelijke Verordening relevant. Hieruit volgt dat nieuwe ruimtelijke plannen in de EHS op grond van (inter)nationale regelgeving niet toegestaan zijn als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van "redenen van groot openbaar belang" (nee, tenzij-principe). De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en –kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde. De relevante EHS-natuurdoelen en -kwaliteiten zijn beschreven in provinciale natuurbeheerplannen.

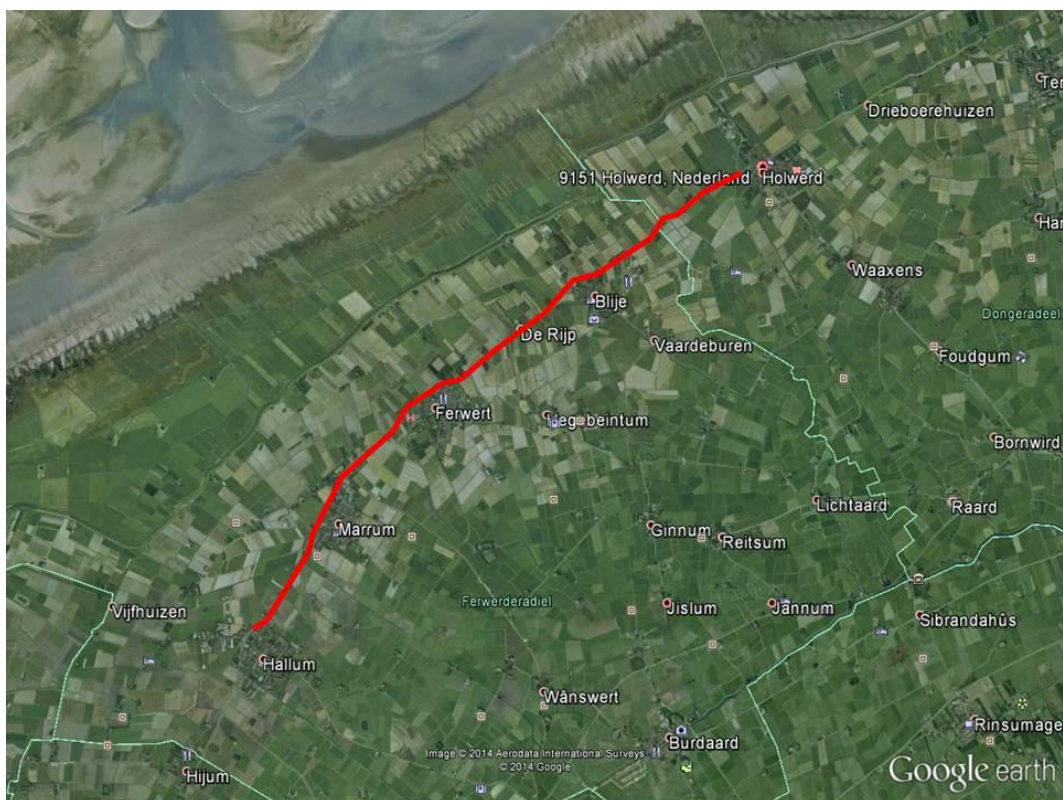
1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op 21 maart 2014 is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Op alle locaties waar zijwegen aansluiten op de N357 en werkzaamheden plaats zullen vinden, is een inschatting gemaakt van het (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken. Voor het overige is het tracé beoordeeld vanuit een rijdende auto en met behulp van Google Earth en Google Street View.

1.4 PLANGEBIED

De N357 Hallum-Holwerd is gelegen in het noorden van Friesland in de gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadeel. In figuur 1 is het tracé aangegeven op kaart.

Het onderhavige tracédeel van de N357 doorkruist een open, overwegend agrarisch landschap. Opgaande vegetatie zoals bomen en struiken is relatief beperkt aanwezig.

Figuur 1: De ligging van het tracé Hallum-Holwerd (Bron: Google Earth Pro).

Figuur 2: Impressie van het plangebied.

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

De hoofdrijbaan wordt aan weerszijden aangepast met bermverharding in beton aan een nieuw wegprofiel. De langsliggende watergangen worden naar buiten verlegd en het slootprofiel wordt aangepast. Het werk wordt voorafgegaan door het verleggen van kabels en leidingen. De werkzaamheden aan de weg starten in het van voorjaar 2015. Daarbij worden de kruisingen als eerste aangepakt. De tussenliggende tracé's volgen, afhankelijk van grond-aankoop, een of twee jaar later.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

Er werden in de wegbermen van het tracédeel Hallum - Holwerd geen zwaar beschermde plantensoorten aangetroffen. De aanwezige bodem is voedselrijk waardoor de aanwezigheid van beschermde flora onwaarschijnlijk is. De wegbermen bestaan, net als de naastgelegen landbouwgronden, voornamelijk uit grasland met Engels raaigras met daartussen enkele algemene soorten als Paardenbloem en Smalle weegbree. Langs de sloten groeiden slechts algemene soorten als Riet, Liesgras en Lisdodde. Op een aantal plaatsen zijn bomen aanwezig in de wegberm. Nergens vormen deze lange aaneengesloten rijen.

Effecten en vervolg

Beschermde flora is niet aanwezig en valt, ondanks de tijd van het jaar waarin flora slecht zichtbaar is, aan de hand van biotoopeigenschappen uit te sluiten. Het onderzoeksgebied is hiervoor te voedselrijk. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Jaarrond beschermde soorten

De aanwezigheid van vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen kan op basis van deze quickscan worden uitgesloten. De bomen bevatten geen roofvogelnesten en het terrein is niet geschikt voor andere soorten met jaarrond beschermde nesten.

Algemene broedvogels

In de bomen en struiken langs het tracé komen broedvogels als Merel, Roodborst en Winterkoning naar verwachting wel voor. In de slootoevers kunnen algemene soorten als Meerkoet, Waterhoen en Wilde Eend tot broeden komen.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Soorten met een jaarrond beschermde nestplaats zijn niet aanwezig. Negatieve effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

Algemene broedvogels

Werkzaamheden die uitgevoerd worden tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dit betreft zowel de vogels die in de plangebieden zelf broeden als de vogels die binnen de beïnvloedingssfeer van de werkzaamheden broeden. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend.

Vanwege de mogelijke aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten van broedvogels dienen de werkzaamheden daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het

broedseizoen loopt, van half maart tot half juli. Wanneer dit niet mogelijk is, moeten de plangebieden voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogel deskundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

De aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen langs het tracedeel Hallum - Holwerd kan met dit onderzoek worden uitgesloten. Er bevinden zich geen bomen met geschikte holtes voor boombewonende soorten binnen de invloedssfeer van de weg. Gebouwen zijn binnen de invloedssfeer niet aanwezig.

Belangrijke vliegroutes

De aanwezigheid van vliegroutes kan met dit onderzoek worden uitgesloten. De aanwezige bomen en struiken vormen geen lange aaneengesloten bomenrijen die gebruikt kunnen worden als vliegroute. Overige lijnvormige elementen die als vliegroute gebruikt kunnen worden zijn niet aanwezig.

Belangrijk foerageergebied

De bomen en struiken langs de N357 vormen mogelijk in beperkte mate jachtbiotoop van vleermuizen. In de omgeving zijn echter voldoende alternatieve foerageerplaatsen, dus het zal hooguit om een marginaal foerageergebied gaan. De aanwezigheid van essentieel foerageergebied kan hiermee worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Er zijn geen nadelige effecten op de vleermuizen. Er zijn hierdoor geen verdere stappen noodzakelijk.

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

In de plangebieden worden alleen licht beschermde soorten verwacht. De aanwezigheid van verblijfplaatsen van zwaarder beschermde soorten, zoals de zwaar beschermde Waterspitsmuis kan met dit onderzoek worden uitgesloten. Hoewel deze soort in Friesland relatief veel voorkomt en in de omgeving is waargenomen zijn de sloten in het plangebied daarvoor niet geschikt. Ruig begroeide oevers vormen een belangrijke biotoopeis van de soort maar deze ontbreken in het geheel. De soort heeft veel oeverbegroeiing nodig als bescherming tegen predatie door bijvoorbeeld roofvogels.

Ook de middelzwaar beschermde Steenmarter kan met dit onderzoek worden uitgesloten. Er zijn geen sporen in het plangebied aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van deze soort en er zijn bovendien geen gebouwen aanwezig waar de soort zijn verblijfplaats in kan hebben.

Effecten en vervolg

Er zijn geen zoogdiersoorten met een zware of matig zware bescherming aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn derhalve niet aan de orde.

2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Voorkomen

De aanwezige sloten zijn hooguit geschikt voor enkele licht beschermde amfibieënsoorten. Soorten als Bastaardkikker, Kleine watersalamander en Gewone pad kunnen de sloten gebruiken als voortplantingsplek. De aanwezigheid van reptielen of zwaarder beschermde am-

fibrieënsoorten in het plangebied kunnen aan de hand van verspreidingsgegevens worden uitgesloten.

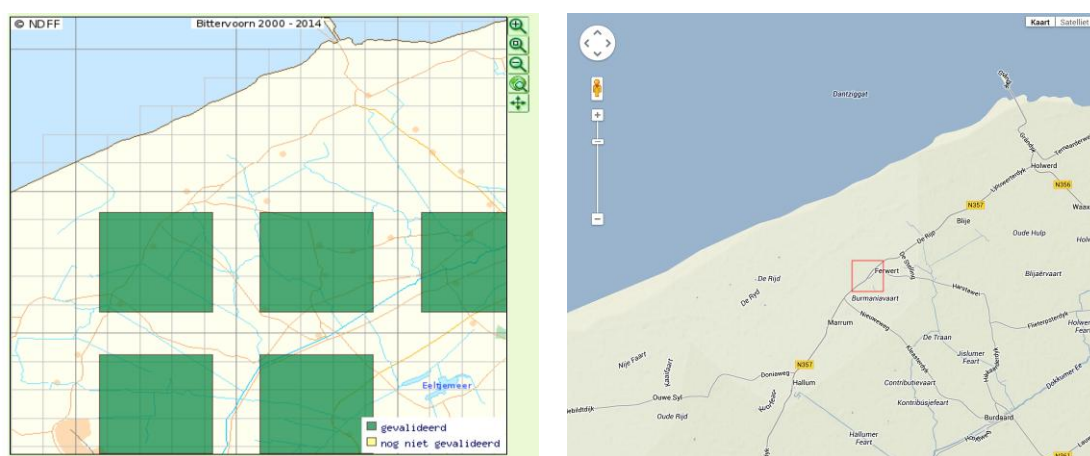
Effecten en vervolg

Zwaarder beschermde soorten komen niet voor. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.6 VISSSEN

Voorkomen

Het voorkomen van Bittervoorn (tabel 3) en Kleine modderkruiper (tabel 2) kan op basis van deze quickscan niet geheel worden uitgesloten. Het merendeel van de sloten is voor deze soorten niet geschikt omdat het water te ondiep is of in het geheel ontbreekt. In een relatief klein deel van de sloten is echter wel geschikt biotoop aanwezig en is nader onderzoek noodzakelijk.

Figuur 2: Voorkomen van Bittervoorn (links) en Kleine modderkruiper in de omgeving van het plangebied.

Van alle aansluitingen op het tracedeel Hallum - Holwerd is in tabel 1 de potentie voor de aanwezigheid van beschermde vissoorten aangegeven. Ook in de tussengelegen bermsloten die worden verlegd kunnen beschermde vissoorten voor komen. Tabel 1 geeft ten aanzien van deze bermsloten een aardige indicatie van de te verwachten onderzoeksinspanning.

Tabel 1: Overzicht van locaties waar nader onderzoek naar vissen noodzakelijk wordt geacht

Naam locatie	deel	NO vissen noodzakelijk
Offringawei	1	Nee
Lage herenweg	2	Nee
Botniaweg	3	Ja
Statsjonswei	4	Nee
Hearrewei	5	Nee
Marrummerweg	6	Ja
Molenlaan	7	Ja
Reinderslaan	8	Nee
Elingawei	9	Nee
Boatebuorren	10	Ja
Unemastraat	11	Nee
Klaphornewei	12	Ja
Witteweg	13	Ja
Dijkslobbe	14	Ja

De aanwezigheid van Grote modderkruiper en Rivierdonderpad kan worden uitgesloten. Uit verspreidingsgegevens blijkt dat deze soorten in de omgeving van het onderzoeksgebied niet voor komen.

Nader onderzoek

Op donderdag 8 mei 2014 is nader onderzoek naar het voorkomen van beschermde vissen in het plangebied uitgevoerd, met de focus op Bittervoorn en Kleine modderkruiper. De sloten op de locaties zoals aangegeven in tabel 1 zijn daarbij intensief bemonsterd met een RAVON-type schepnet met fijne maas. De fijne maas is gebruikt zodat eventuele Kleine modderkruipers niet door de mazen konden ontsnappen.

Er is voornamelijk gevestigd op de meest geschikte locaties, zoals bij duikers, dammetjes en sluisjes. Daarbij is over de bodem gesleept om Kleine modderkruipers (bodembewoners) ook te kunnen vangen. Tevens is op basis van inschatting op geschikt biotoop op overige locaties gevestigd.

Er zijn geen beschermde vissen aangetroffen. Op geen van de locaties werden Kleine modderkruiper, Bittervoorn of andere beschermde vissen aangetroffen. Er werden slechts algemene vissen aangetroffen. Soorten die werden aangetroffen zijn: Ruisvoorn, Zeelt, Snoek en Tiendoornige stekelbaars.

Effecten en vervolg

Bij reeds uitgevoerd nader onderzoek naar beschermde vissen zijn deze niet aangetroffen. Er werden slechts algemene vissen aangetroffen. Voor deze soorten geldt alleen de zorgplicht. Er zijn geen verdere vervolgstappen zoals mitigatiemaatregelen of ontheffingsaanvraag aan de orde.

2.7 ONGEWERVELDEN

Voorkomen

Ondanks de tijd van het jaar waarin nauwelijks ongewervelden zichtbaar zijn kan het voorkomen van overige zwaarder beschermde soorten (libellen, dagvlinders en andere ongewervelden) op voorhand worden uitgesloten. Het biotoop is niet geschikt voor deze soorten.

Effecten en vervolg

Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten, zal ook een aantal licht beschermde soorten voorkomen. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 2: Overzicht van licht beschermde soorten die (waarschijnlijk of mogelijk) in het plangebied aanwezig zijn.

Soortgroep	Soort	Type waarneming
Zoogdieren	Mol <i>Talpa europaea</i>	Mogelijk aanwezig
	Bosmuis <i>Apodemus sylvaticus</i>	Mogelijk aanwezig
	Huisspitsmuis <i>Crocidura russula</i>	Mogelijk aanwezig
	Veldmuis <i>Microtus arvalis</i>	Sporen waargenomen
	Hermelijn <i>Mustela erminea</i>	Mogelijk aanwezig
	Wezel <i>Mustela nivalis</i>	Mogelijk aanwezig
Amfibieën	Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	Mogelijk aanwezig
	Bastaardkikker <i>Rana klepton esculenta</i>	Mogelijk aanwezig
	Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	Mogelijk aanwezig
	Kleine watersalamander <i>Lissotriton vulgaris</i>	Mogelijk aanwezig

Effecten en vervolg

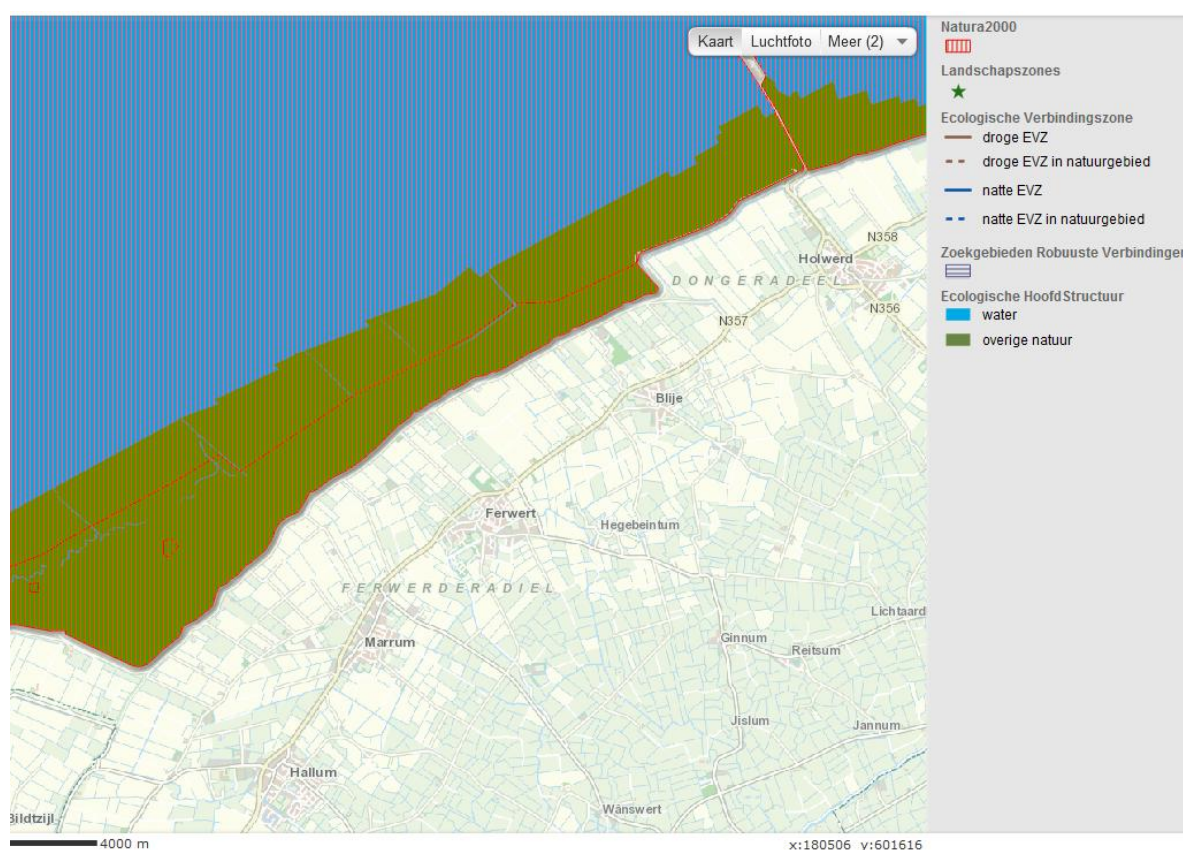
De negatieve effecten op licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.

Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen. Een veelgebruikte invulling van deze zorgplicht bestaat uit het ongeschikt maken van het plangebied voor dieren, door het aanwezige gras enkele dagen voorafgaande aan de werkzaamheden kort af te maaien. Hierdoor kunnen eventueel aanwezige amfibieën en kleine zoogdieren de tijd krijgen het plangebied te verlaten.

2.9 EFFECTEN OP BESCHERMDE GEBIEDEN

2.9.1 LIGGING

In onderstaande figuur is de ligging van de N357 Hallum-Holwerd ten opzichte van beschermde gebieden aangegeven. In dit geval is de begrenzing van het Natura 2000-gebied Waddenzee en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) identiek. De afstand van de weg tot deze beschermde gebieden is ten minste 1000 meter.

Figuur 3. Ligging beschermde gebieden (EHS en Natura 2000) ten opzichte van het projectgebied.
Bron: website provincie Fryslân, geraadpleegd mei 2014.

2.9.2 EFFECTEN

Te verwachten effecten

Vanwege de ligging van de weg en de afstand tot de beschermde gebieden zijn er geen directe effecten op deze beschermde gebieden. Wel kunnen er in principe externe effecten optreden in de vorm van een verhoogde stikstofdepositie als gevolg van een toename van het wegverkeer na uitvoering van maatregelen. Dergelijke effecten zijn alleen aan de orde in het geval van habitattypen en niet op Natura 2000-doelsoorten vogels of zeezoogdieren. Hieronder zal worden geanalyseerd in hoeverre effecten als gevolg van stikstofdepositie aan de orde zijn.

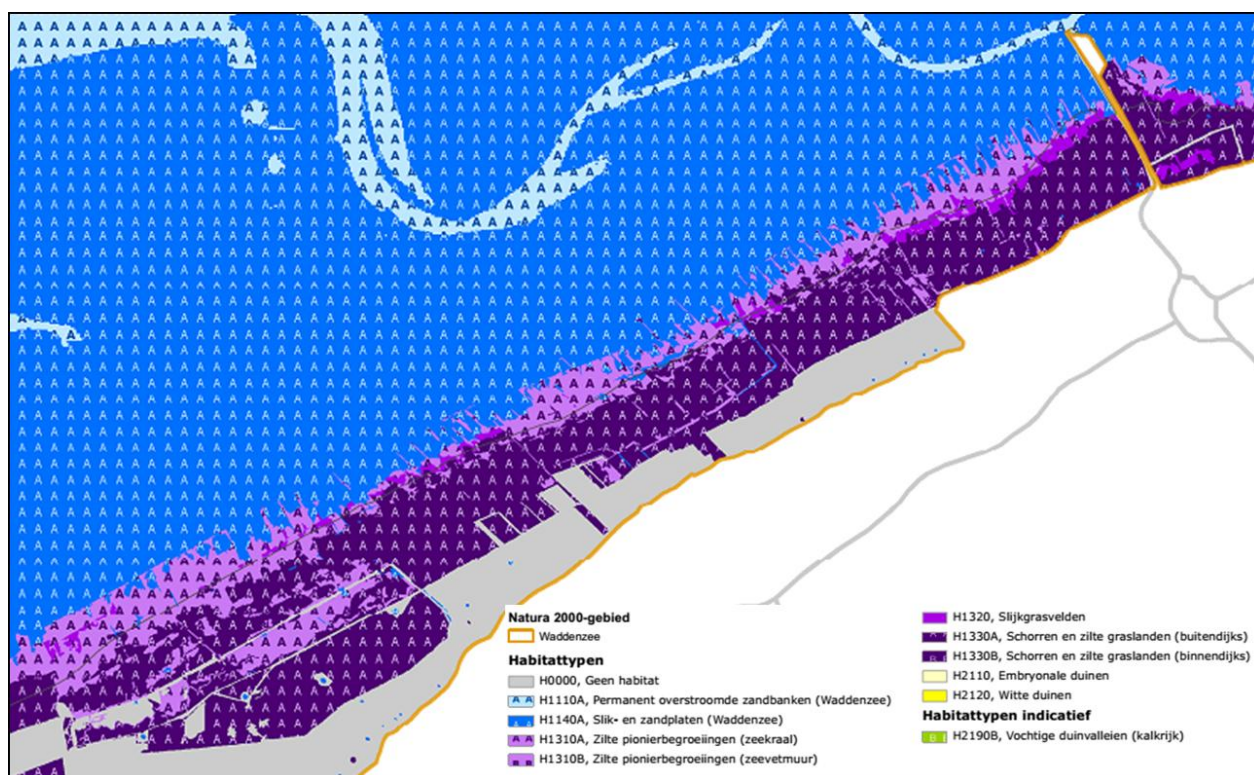
Effecten op Natura 2000-gebied Waddenzee

In tabel 3 is weergegeven welke habitattypen in het in figuur 3 weergegeven deel van het Natura 2000 gebied voorkomen, wat hun kritische depositiewaarde² is en wat de huidige (achtergrond)depositie van stikstof is.

Uit de tabel blijkt dat de achtergronddepositie van de stikstof in het Natura 2000 gebied Waddenzee ter hoogte van het projectgebied (veel) lager is dan de kritische depositiewaarde. Het wegenproject is opgezet met als hoofdoelstellingen verkeersveiligheid en doorstroming (Grontmij, 2008). Verhoging van het aantal verkeersbewegingen is geen hoofddoel, maar kan als 'bij-effect' op gaan treden. De stikstofdepositie enkel als gevolg van de extra verkeersbewegingen zal voor slechts een beperkt deel in het Natura 2000-gebied Waddenzee terechtkomen, maar zal er niet voor zorgen dat de kritische depositiewaarden van de daar voorkomende habitatten wordt overschreden. Hiervoor zal er, enkel als gevolg van een toename van het aantal verkeersbewegingen na uitvoering van dit project ten minste 71 mol stikstof vanuit de N357 in het gebied terecht moeten komen (tabel 3, habitatype 1330a) en dat is, gezien de schaal en de doelstellingen van het project, uitgesloten. Effecten als gevolg van stikstofdepositie zijn dan ook niet aan de orde.

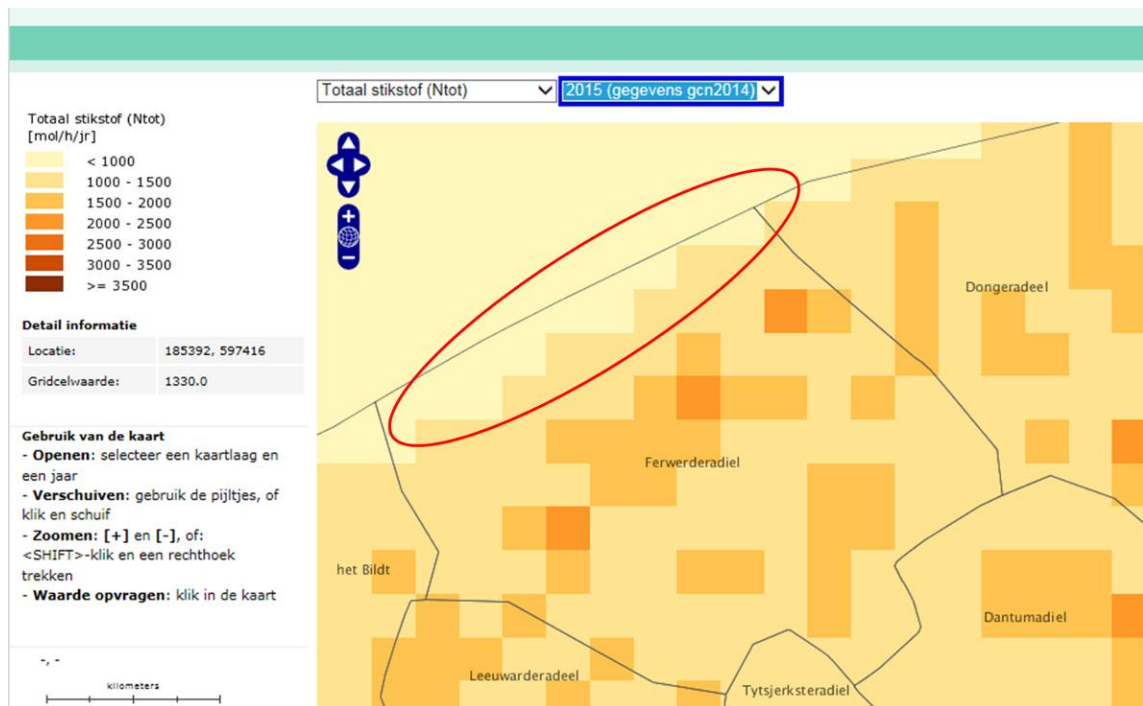
Tabel 3. Voorkomende habitattypen in Natura 2000-gebied Waddenzee ter hoogte van het projectgebied (zie figuur 4), de kritische depositiewaarden van deze habitattypen (Van Dobben et al., 2012) en de achtergronddepositie op deze locatie (website RIVM, 2014; zie figuur 5).

Habitatype	Kritische depositiewaarde (mol stikstof/ha/jaar)	Achtergronddepositie (mol stikstof/ha/jaar)
H1140 Slik en zandplaten	>2400	1000- 1500
H1310a Zilte pionierbegroeiingen	1643	1000- 1500
H1320 Slijkgrasvelden	1643	1000- 1500
H1330a Schorren en zilte graslanden	1571	1000- 1500

Figuur 4. Voorkomende habitattypen in het Natura 2000-gebied Waddenzee ter hoogte van de projectlocatie. Bron Rijkswaterstaat, juni 2013.

² Bij een stikstofdepositie boven de kritische depositiewaarde zijn negatieve effecten op het habitatype op voorhand niet meer uit te sluiten.

Figuur 5. Achtergronddepositie van stikstof aan de Friese Noorkust. Hierbij is het effectgebied rood omcirkeld. Bron: website RIVM, 2014.

Effecten op de Ecologische Hoofdstructuur

Het om te vormen deel van de N357 bevindt zich buiten de Ecologische Hoofdstructuur. Hierdoor zijn directe effecten uitgesloten. Externe werking kan optreden in de vorm van stikstofdepositie. De wezenlijke waarden en kenmerken binnen de EHS worden uitgedrukt in beheertypen. In de buitendijkse gebieden wordt als meest stikstofgevoelig beheertype N13.01 Vochtig weidevogellandschap voorgestaan. De ambitie is om het gehele binnen de EHS vallende vastelandsdeel te ontwikkelen tot een kwelderlandschap (website provincie Fryslân; Natuurbeheerplannen; ambitie). Een kweldervegetatie is ongevoelig voor stikstofdepositie (Bal et al., 2007). Hieruit volgt dat negatieve effecten op de hier voorkomende vegetaties als gevolg van de opwaardering van de N357 uitgesloten zijn.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Tabel 3: Overzicht van waargenomen of waarschijnlijk in het plangebied voorkomende zwaar of matig zwaar beschermde fauna.

Soortgroep	Soort	Functie	Beschermings-regime
Vogels	Algemene broedvogels	broedbiotoop	Zwaar beschermd

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage I) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING BESCHERMDE GEBIEDEN

Effecten op beschermde gebieden (Natura 2000-gebied Waddenzee en EHS) als gevolg van de opwaardering van de N357 Hallum-Holwerd zijn uitgesloten.

3.3 SAMENVATTING VERVOLG

- Bij nader onderzoek naar beschermde vissen zijn deze niet aangetroffen. Er zijn derhalve geen vervolgstappen aan de orde. Alleen de zorgplicht is hierbij van toepassing. Een voorbeeld van de zorgplicht voor vissen is het dempen van sloten in de richting van open water, zoals andere sloten. Zo krijgen vissen de kans voor het dempen uit te zwemmen en worden deze niet ingesloten.
- Indien bomen en struiken worden gekapt in de periode van 15 maart t/m 15 juli kunnen broedvogels worden geschaad. Dit dient te worden voorkomen door opgaande beplanting te verwijderen buiten de genoemde broedperiode (zie § 2.2).
- Overige beschermde soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten.
- De algemene zorgplicht is altijd van kracht, ook op plekken waar geen (zwaar) beschermde soorten voorkomen (zie § 2.8).

4 BRONNEN

Flora

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra, 1985-1994. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties deel 1 - 5. KNNV Uitgeverij / IVN.

Vissen

Nie, H.W. de, 1997. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Stichting Atlas Verspreiding Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem.

www.piscaria.nl

Amfibieën en reptielen

Creemers, R.C.M. en J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal natuurhistorisch museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

www.ravon.nl

Zoogdieren

Broekhuijsen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV Uitgeverij.

Vogels

Bijlsma, R.G., F. Hustings en C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij / KNNV Uitgeverij, Haarlem / Utrecht.

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Insecten

Bos, E., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay en I. Wynhoff (De Vlinderstichting), 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*). Nederlandse fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Nederlandse vereniging voor libellenstudie (2008). Brachytron 11(2) Themanummer: actualisatie atlas, NVL.

Gebiedsbescherming

Bal, D., Beijer, H., Van Dobben, H., Van Hinsberg, A. (2007); Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuurdoeltypen

Grontmij (2008); Opwaardering N357 Stiens-Holwerd. In opdracht van provincie Fryslân.

Van Dobben, H.F., Bobbink, R., Bal, D. & Van Hinsberg, A. (2012); Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra-rapport 2397.

Ligging beschermde gebieden (geraadpleegd mei 2014)

<http://www.fryslan.nl/3177/planologische-ecologische-hoofdstructuur-kaart-planologische-ehs/>

Stikstofdepositie Nederland in 2015 (geraadpleegd mei 2014): <http://geodata.rivm.nl/gcn/>

Overig

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

Google Earth Pro., 2009. Tele Atlas.

Ministerie van EZ, 2013. Kaartenmachine beschermde natuurgebieden:

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx

Ministerie van LNV, 2004. Besluit Rode Lijsten flora en fauna.

Ministerie van LNV, 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de minister van LNV (thans EZ) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

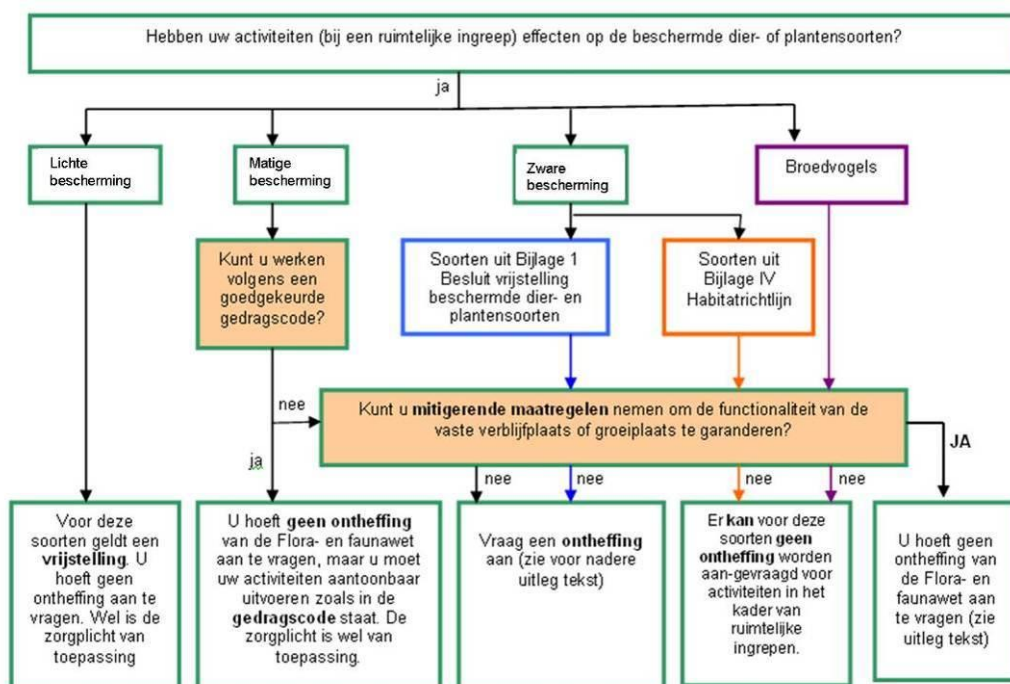
Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij AMvB zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en faunawet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11

van de Flora- en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats en/of een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 van de Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het toenmalige Ministerie van LNV vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Indien aantasting of verstoring van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingsschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Ministerie van LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: Ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de licht beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het verplaatsen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als er geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Deze goedkeuring moet daarom nog worden aangevraagd in de vorm van een ontheffing.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of andere grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbesluit. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

mei 2014

Fotografie: R. Zwerver

Vormgeving:
Joop Striker, Assen